

Kovács 374. — ⁵⁷ Bakonyalja, NyF. 34:138. Bácsm., Ethn. 7:100. Torja, sgy. — ⁵⁸ Pozsony vm. monogr. 179.

Szendrey Zsigmond.

(*Deutscher Auszug*) — *Fest- und Brauchtage im Herbst.* — Die Zahl dieser Tage ist geringer als bei slaw. und germ. Völkern, auch sind die meisten ung. Herbstbräuche (einige unter ihnen sind deutschen Ursprungs) ziemlich farblos; ungarische Bräuche der heidnischen Zeit scheinen nur in den Bräuchen der Marientage durchzuschimmern.

Megjegyzések a névhasználat kérdéséhez

Nagy J. Béla azt írja a Magyarosan legutóbbi számában (1936, 19), hogy *Benito Mussolini* helyett „bizvást mondhatjuk: *Mussolini Benedek*“. Nagy J. Béla kétségtelenül kiválóan ismeri a magyar nyelvet, de a nevekhez — úgy látszik — már kevésbé ért. Ajánlatában ugyanis egyebektől eltekintve figyelmen kívül hagyta azt a körülményt, hogy a személynevek becéző alakjaiból minden népnél önálló nevek alakultak, amelyek már különös hangulati értékük miatt sem helyettesíthetők valamely más névalakkal — még ugyanazon a nyelven belül sem. Mi sem keresztelhetnénk el például *Virág Benedek*-et *Virág Bencé*-nek, de valószínűleg *Szabolcsi Bence* sem venné szívesen, ha valaki *Szabolcsi Benedek*-nek írná a nevét. A közönség különben nem is igen tudja, hogy a *Bence* vagy a *Benő* név a *Benedek* névből származott, a *Bende* névről nem is szólva. Vagy például hogyan magyarítsuk a következő német neveket: *Johannes Bolte*, *Johann Müller*, *Hans Naumann*, *John Brinkmann*? Ez mind *János* volna talán? Lehetetlen, amikor hárman közülök maguk sem akarnak *Johann*-ok lenni, de még az anyakönyvben sem *Johann* néven szerepelnek, aminthogy a mi *Iván*-aink sem vállalnák a *János* nevet.

Az Akadémia Nyelvmivelő Bizottsága szerint ugyanis idegenek neveit a magyarban a keresztnév lefordításával és hátratételével, vagyis magyaros szórendi alakban kell írunk. Ezen javaslatával az Akadémia Nyelvművelő Bizottság kétségtelenül szembehelyezkedett az általánosnak mondható magyar nyelvszokással. A művelt közönség túlnyomó része ugyanis az ilyen névmagyarításokat helyesen, nem helyesen magyarkodásnak tartja, amit azonban pl. Szeremley Béla így fejez ki: „Ma ellenben már nem is néznék művelt európai embernek, aki nem Thomas Mannt, Paul Wegenert, Greta Garbót, Elisabeth Bergnert ír vagy mond“ (Magyarosan IV. 22). — Vannak,

akik azért haragusznak idegenek neveinek idegenes használatára, mert ezt a pesti zsidó zsurnalizmus találmányának tartják. Ebben mindenesetre tévednek. Ennek bizonyítására elég, ha a Magyar Nyelv 1934. és 1935. évi évfolyamaira hivatkozunk. Ezen évfolyamok cikkeiben ugyanis a következő szerzők használták idegenek neveit — a legtöbbször teljesen következetesen, illetőleg néhányan több-kévesebb következetességgel — az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága által hibáztatott módon (a könyvidézeteket természetesen nem számítva): Bárczi Géza, Csüry Bálint, Ferenczi Sándor, Gáldi László, Gombocz Zoltán, Hartnagel Erzsébet, Hegedüs Lajos, Koválovsky Miklós, Ligeti Lajos, Lovas Rózsa, Moravcsik Gyula és Trócsányi Zoltán.¹ Sőt a M. Ny. azon legutóbbi számában, amelynek Magyarosan című mellékleteként Nagy J. Béla „A személynevek kérdése” című idézett cikke megjelent, Weidlein János és Varju Elemér továbbra is csak idegenes alakban használták a cikkeikben előforduló nem magyar személyneveket, úgyhogy azt is mondhatnánk, hogy az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága talán először a saját portáján seperne. Az azonban az idézett névsorból világosan kitűnik, hogy az idegenes névhasználat ízléstelen zsidóskodásnak mégsem tekinthető. Ennek kétségtelenül mélyebb okai vannak.

És vajjon a M. Ny. szerzői közül, kiknek a névhasználatára felel meg teljesen az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága követelményeinek, kérdezheti az olvasó. A névsor nem hosszú és sokak számára bizonyosan meglepetést jelent. Ezek: Hakulinin Lauri (cikkét bizonyára valaki lefordította magyarra), Melich János, Kniezsa István és Schwartz Elemér. Ehhez nem kell kommentár.

Az idegenes névhasználat általános elterjedésének egyik okát abban látom, hogy a művelt magyarok legnagyobb része németes műveltségű, ami azt jelenti, hogy német könyveket, folyóiratokat és ujságokat olvasnak, német rádióállomások műsorait hallgatják, és ha idegen nyelven is beszélnek, elsősorban is a német az. A németek pedig az idegen neveket — mondhatnám — szélsőségesen tiszteletben tartják. Ennek jellemzésére megemlíthetem, hogy *Ibsen* nevét csak *Henrik Ibsen* alakban találhatjuk német könyvekben és folyóiratokban, egy híres flamand író pedig szintén csak *Hendrik Conscience* néven emlegetnek;

¹ Sok szerzőnek a névhasználati módja az idézett két évfolyamból nem volt megállapítható, mert vagy nem fordulnak elő idegen nevek a cikkeikben vagy pedig az idézett idegeneket csak a családi nevükön emlegetik.

vagyis még a legközelebbi nyelvrokonaik hasonló hangzású és eredetű személyneveit is meghagyják eredeti alakjukban. A németben valami *Wilhelm Shakespeare* annyira le nem írható, hogy ezt a nevet valószínűleg még a szedő is korrigálná. Nagy J. Bélának az az ellenvetése, hogy a mi neveinket sem tisztelik a németek és ők is *Johann Arany*-t és *Alexander Petőfi*-t írnak, nem helytálló. Ennek okozói ugyanis mi magunk vagyunk, mert mi ilyen németes alakban ismertettük meg őket jeleseink neveivel, és pl. a külpolitikai vonatkozásban félhivatalosnak mondható Pester Lloyd is az Akadémia Nyelvművelő Bizottságát megszégyenítő buzgalommal germanizálja a magyar közélet szereplőinek neveit. Vagy talán azt kívánjuk a németektől, hogy szótár segítségével visszamagyarítsák a nekik németes alakban prezentált neveket? Ezen névmegtagadási erőlködésünkben néha az abszurbitásig elmentünk. Madách Imrénk nevét például *Emerich Madách* alakban ismertettük meg a világgal, az *Emerich* nevet t. i. a magyar-latin *Emericus*-ból germanizálták, elfeledkezve arról, hogy a magyar *Imre* név a német *Heinrich* név átvételéből származott. — Aki azonban magyar nevének megtagadásával nem akarja magát mintegy jelképesen egy idegen nép közé besorozni (magyar családnévű németek és tótok is vannak!), annak a magyar nevét a németek is tiszteletben tartják, amint hogy pl. a németes nevű finn *Yrjö Wichmann* nevét sem írta le náluk soha senki *Georg Wichmann*-nak. Különben Budapesten is mindenki *Yrjö*-nek ismerté az ott élt *Lüpol*a finn szobrászművészt, mert ő maga is finn testvéreink szokása szerint ragaszkodott keresztnevének finnes alakjához.

Természetesen a németek sem fordítják le a maguk német keresztneveit, amikor idegen nyelven írnak vagy beszélnek. Mi azonban csak azt a szokásukat vettük át tőlük, hogy az idegen neveket a maguk eredeti alakjukban írjuk, míg a saját neveinket idegen nyelven írva vagy beszélve nagy buzgalommal fordítottuk le először természetesen németre. Ezt a névlefordítást mi azért érezhettük természetesnek, mert nálunk aránylag soká tartott a latin nyelv uralma, és latinul írva kezdettől fogva szokásban volt az egyházi eredetű keresztneveket latinos alakjukban használni; így tehát mindenki természetesnek találhatta, hogy viszont németül írva a magyar keresztnévet németes megfelelőjével helyettesítse.

Az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága az idegen nevek írása tekintetében tulajdonképp a franciák és olaszok gyakorlatát szeretné meghonosítani nálunk, akik az idegen kereszt-

neveket a németek és északi népek gyakorlatával szemben — ha csak lehetséges — tényleg le szokták fordítani. Ennek azonban elsősorban is az az oka, hogy az olaszok és franciák rendesen egynyelvűek, míg a művelt németek általában több idegen nyelvet értenek és franciául vagy angolul többnyire beszélni is tudnak. A franciáknak és olaszoknak tehát nincs érzékük az idegen nevek hangulata iránt; ezért az idegen keresztnevet mechanikusan helyettesíthetik saját nyelvük megfelelő neveivel. A franciául tudó németek azonban nagyon is élénken érzik pl. a francia és német nevek hangulati különbségét és ezért kezdettől fogva óvakodtak attól, hogy a francia keresztneveket lefordítsák németre. Ennek jellemzésére hivatkozhatom *Johann Paul Friedrich Richter* példájára, aki Rousseau tiszteletére vette fel a *Jean Paul* írói nevet (a *Paul*-t is franciásan kívánta, hogy ejtsék). A *Johann Jakob Rousseau* névalakot tehát a németek lehetetlennek éreznék: nem is írta ezt le náluk még senki.

Mivel pedig mi magyarok a németekhez hasonlóan több nyelvet beszélő nép vagyunk, az idegen keresztnevek idegenes használata nálunk nemcsak utánzásnak, hanem természetes fejleménynek is mondható. Mi ugyanis a németekhez hasonlóan szintén nagyon is élénken érezzük az ismert idegen nyelvek neveinek a magyar megfelelőiktől elütő hangulatát. Ép ezért a mechanikus névhelyettesítés esztétikai érzékünket sérti. — A magyar *András* név és a német *Andreas* között pl. a hangalak tekintetében ugyan nincs nagy különbség, de annál nagyobb hangulat tekintetében.² Ezért, aki németül tud, elviselhetetlennek találná, ha pl. *Andreas Heusler*-nek, a kiváló germanistának, a nevét *Heusler András* alakban magyarítaná valaki. A franciául tudó pedig a *Chénier András* névalakot már komikusnak érezné. Ép így stílustalannak érezzük azonban azt is, ha egy még orthográfiájában is vadidegen családnév egy meghitt hangzású magyar névvel van összeszerkesztve: *Shakespeare Vilmos*. Akinek nincs érzéke a névhangulat iránt, annak persze nehéz ezt megmagyarázni, legfeljebb egy kis torzítással lehetséges ez, vagyis azt mondhatjuk, hogy számunkra ezek a mussolinibenedekek mind *Caesar Gyula* hangulatú nevek.

Hegedűs Lóránt, aki az Akadémia Nyelvművelő Bizottságában az idegen személynevek magyaros használatát indítványozta, semmiesetre sem olvasta *Koválovszky*nak az

² *Koválovszky* szerint (M. Ny. XXX. 228) „*András* kemény hangzású igazi magyar parasztnév“.

irodalmi névadásról írott derék tanulmányát. Ennek a bizottságnak azonban talán nyelvész tagjai is vannak, akik ismerve Kovalovszky tanulmányát bizonyos aggályaiknak véleményünk szerint mégis csak kifejezést adhattak volna. Nagy J. Béla dicséretére azonban meg kell állapítanunk, hogy szíve mélyén tulajdonképp ő is érzi, hogy a *Shakespeare Vilmos*-féle makaróninevek lehetetlenek. Azonban nem meri természetes stílusérzékét követni és következetes lenni, hanem menteni próbálja az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága javaslatának keretein belül a stílusos névhangulat érdekében azt, ami még menthetőnek látszik. Azt ajánlja ugyanis, hogy olyan esetekben, amikor valamely magyar személynévnek kettős alakja van használatban, idegen személyekkel kapcsolatban a név idegenesebb alakját használjuk, tehát *Hugo Viktor*-t írjunk és ne *Hugo Győző*-t. Ilyen névpár persze nincs valami nagyon sok, ezért Nagy J. Béla is csak erőszakoltan tud ilyen névpárokat szerkeszteni példái számára. Azt ajánlja egyebek között, hogy ne *D'Annunzio Gábort*-t vagy *D'Annunzio Gabriele*-t írjunk, vagy — Isten őrizz — *Gabriele d'Annunzio*-t, hanem *D'Annunzio Gábel*-t, hogy stílusosak legyünk és az Akadémia követelményeinek is eleget tegyünk. Bizony nem sokat nyertünk ezen névnél a *Gábel*-ben a *Gábor*-ral szemben, mert a magyarban csak a főangyal *Gábel*, úgyhogy a Nagy J. Béla indítványozta névalaknak humoros színezete van számunkra. A továbbiakban azt javasolja Nagy J. Béla: „*Rostand* se nem *Ödön*, se nem *Edmond*, hanem — tessék megfigyelni a finom különbséget — *Edmund*; *de Amicis* sem *Ödön*, de nem is *Edmondo*, hanem szintén *Edmund*“. Vagyis az történt ebben az esetben, hogy Nagy J. Béla az akadémiai elv érdekében — de hogy a névhangulatot némileg megóvjá — össze akar szerkeszteni egy francia, illetve olasz névvel egy német keresztnévet. Az *Edmund* nevet ugyanis mindenki német névnek fogja tekinteni, még ha volt is esetleg valaha olyan külön magyar, aki *Edmund*-nak írta magát. Mindenesetre ezeket a *Rostand Edmund*-féle névkreációkat tekinthetjük a magyar névmakarónizmus csimborasszójának, mert ezekben alkotójuknak két szóban három nyelvet sikerült összevegyítenie. Emellett pedig *Rostand Edmund*-féle névkreációkat olvasva azt is kérdeznünk kell: ha nem jó, hogy *Rostand Ödön*, akkor miért jó, hogy *Musolini Benedek*?

Nagy J. Béla tucatjával ismertet meg bennünket cikkében olyan névfordítmányaival, amelyek világhírességek neveire vonatkoznak. Ez igazán csak akadémikus jelentőségű szórako-

zás, mert hisz ezek a nagyságok a köztudatban csak családi nevükön élnek: *Goethe*, *Shakespeare*, *Mussolini* stb. Ennek jellemzésére megemlíthetem, hogy pl. Gundolf nagy Goethe-könyvéből megtudhatjuk, hogy Goethe anyját *Elisabeth*-nek hívták, azt is, hogy a családban Goethét *Wolfgang*-nak nevezték és *Wolf*-nak becézték, de azt már nem, hogy a keresztségben a *Johann Wolfgang* nevet kapta. De vajjon hogyan lehetne ezt a mondatot átmagyarítani az Akadémia követelte névhasználatnak megfelelően? Sehogy. A név — név, mégha az keresztnév is. Ugyanazzal a logikával, ahogy idegen személyek keresztneveinek átmagyarítását követelik, az idegenek könnyen értelmezhető családi neveinek a lefordítását is propagálni lehetne, aminthogy eleink vidáman gyakorolták is ezt, ahol lehetett, a nép pedig még mainapság is teszi. Az *Erasmus Teufel* nevet például Tinódinál *Ördög Rézmán* alakban olvashatjuk; és ennek a névnek még az az előnye is megvan az Akadémia javasolta névalakokkal szemben, hogy nem felemás makaróni-név.

Az Akadémia Nyelvművelő Bizottságának javaslata szerint azon idegen tulajdonneveket, amelyeket a magyar irodalmi szokás eredeti szórendi formájában fogadott el, ezentúl is így kell használni: *Paolo Veronese*, *Leonardo da Vinci*. Ki legyen azonban abban a kérdésben a bíró, hogy mely idegen neveket használjuk így? De azt is kérdeznünk kell, hogy mely okból használunk és használtunk eddig bizonyos neveket így? Ezzel szerencsésen megérkeztünk a *Zweig István*-kérdéshez, amely javasolt névalakot egyes újságírók már humorosnak találták. — Azok a nevek honosodtak ugyanis meg nálunk eredeti szórendi alakjukban, amely neveket a külföldön is mindig a keresztnévvel kapcsolatban használták. *Vinci* festészetéről hiába beszélne valaki, a hallgatók csak nehezen eszmélnének rá, hogy kiről van szó. *Sachs* költészetéről hasonlóképen hiába értekeznénk, de még azzal sem segítenénk sokat, ha *Hans Sachs*-ot *Sachs János* néven emlegetnők. Erre nézve Mészöly Gedeontól is hallottam egy kis históriát. Beöthy Zsolt, aki konok és fanatikus névmagyarító volt, egy előadásában sűrűn emlegetett valami *Bernhardt Sára* nevű kiváló színésznőt. A hallgatók egymásra néztek: „Hol játszik hát ez a kiváló Sára?” Bizonyára az is ott motoszkált a fejükben: „Sára néni, amikor kendet még...” Azután lassan itt is, ott is derültek az arcok; az emberek t. i. idő multával nagy nehezen kezdtek valahogy rájönni, hogy *Sarah Bernhardt*-ot érti a kitűnő előadó.

Mindez tehát azt jelenti, hogy azon nevek, amelyek állan-

dóan a keresztnévvel kapcsolatban szerepelnek tudatunkban, az összetett szavakhoz hasonló egységes komplexumot alkotnak, amely névkomplexum egy bizonyos személyre vonatkozó tudásunkkal ép oly szorosan asszociálódik, mint az összetett szó azon fogalom jegyeivel, amelynek megnevezésére szolgál. Ha tehát megértésre akarunk számítani, akkor sem a névkomplexum alkotóelemeit, sem azok egymásutánját nem változtathatjuk meg. Arról is meg vagyok azonban győződve, hogy akik az ilyesmit megteszik, azoknak is minden egyes esetben bizonyos felesleges szellemi munkájukba kerül az átkeresztelés, hisz a megszokott asszociációs kapcsolatot kellett legyőzniök és helyette új névkomplexumot alkotniok.

Az természetesen szintén nem véletlen, hogy bizonyos neveket miért emlegetnek mindig keresztnévvel kapcsolatban. Minden nyelvben így emlegetik ugyanis az egyszótagú családnevek viselőit: *Hans Sachs, Thomas Mann, Stephan Zweig, Bernhard Shaw*; azután azokat, akiknek családneve keresztnévből lett: *Hermann Paul, Otto Ludwig, Lloyd George, Sarah Bernhardt*; továbbá azokat, akiknek a családi neve nagyon közönséges: *Conrad Ferdinand Meyer, John Meier, Gerhart Hauptmann, Bernhard Shaw* stb. és végül azokat is, akik egy hasonló családjenevű és foglalkozású személlyel összetéveszthetők volnának: *Thomas Mann, Stephan Zweig, Jakob Grimm* stb. Az olvasó könnyen megállapíthatja, hogy ugyanezen esetekben a magyarban is hasonlóan járunk el. Mivel pedig az ilyen idegen nevek viselői idegen könyvekben, folyóiratokban és újságokban mindig a keresztnévükkel kapcsolatban szerepelnek, az ő nevük a mi tudatunkban egységes névkomplexummá lesz, vagyis pl. *Thomas-mann* számunkra mint név teljesen egyértékűvé válik pl. ezen komplexummal: *Keller-mann*. Az, hogy a *Thomas Mann* nevet két szóba írjuk, csak konvenció. Ezt nem vette figyelembe az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága, amikor javaslatában a *Stephan-zweig* nevet különválasztotta a *Paolo-veronese*-féle nevektől, amellyel nyelvi szempontból tulajdonképp teljesen egy jellegű, azoknak a számára t. i., akik az újabb német irodalmat közelebbről ismerik. Ezért is berzenkedtek különösen a javaslat ezen része ellen egyes újságírók, akiknek a nyelvérzéke számára t. i. a *Stephan Zweig* név már egységes névkomplexummá vált, amit az Akadémia Nyelvművelő Bizottságának javaslatkészítői részéről már semmiesetre sem lehet elmondani, mert különben ~~talán~~ kihagyták volna a *Zweig István* példanevet javaslatukból. Természetesen minden foglalkozási ágban alakulnak ki olyan névkom-

plexumok, amelyek a kívülállók számára már nem számítanak annak; ha pl. a javaslatban a *Grimm Jakab* név szerepelt volna, az az illető ujságíróknak valószínűleg fel sem tűnik, viszont a német nyelvészettel foglalkozók ezt a névalakot már különösnek érezhetnék.

Szeremley Béla a fentebb idézett helyen még azon kesereg, hogy nyelvünkön sebet ütnek azok, akik az idegenek neveit idegenes alakban használják, tehát *Thomas Mann*-t írnak. Amint kimutattuk, ezen ugyan kár keseregni, mert ugyanilyen alapon azon is bosszankodhatnánk, hogy egyesek még idegen családnévvel is megfertőzik nyelvünk szellemét. Sőt tulajdonképp azt állíthatjuk, hogy idegen neveknek idegenes használatát tekinthetjük természetesnek. A keresztnév lefordítása és hátratétele valójában már okoskodás terméke. — Az Akadémia Nyelvművelő Bizottságának a javaslata tényleg nagyon logikusnak látszik; a nyelvben azonban a logika egyáltalán nem érvényesül annyira, amint azt sokan ma is képzelik. Hogy a népi beszéd szellemének az idegen nevek idegenes használata felel meg, arról az Akadémia Nyelvművelő Bizottságának tagjai igen könnyen meggyőződhetnek, ha egy szép nap kirándulnak egy budakörnyéki német faluba; ha ugyanis ott szóba állnak a sváb atyafiakkal, csakhamar azt fogják tapasztalni a közöttük lakó magyarok iránt érdeklődve, hogy ők a magyarok neveit a német beszédben is következetesen magyaros szórenddel használjuk és hogy a magyar keresztneveket sohasem fordítják le. Ilyenformán emlegetik politikusaink neveit is. — Ha pedig elő vesszük H á z i soproni oklevéltárának köteteit, úgy azt tapasztalhatjuk, hogy az azokban olvasható német iratokban és levelekben magyar személyek neveit többnyire ugyancsak magyarosan, bár néha nagyon is eltorzított írási alakban, használták. *Bethlen Gábor* nevét pedig a német tudományos irodalomban ma is csak magyarok írják *Gabriel Bethlen*-nek, mert a németek még a 17. században *Bethlen Gabor*-nak ismerték meg ezt a nevet és ilyen alakban őrizték meg napjainkig. — Mi magyarok ugyan mindent elkövettünk például iskolakönyvek és ujságok révén, hogy németjeinknél megszüntessük a magyar neveknek magyaros használatát, eddig azonban ezen a téren nem sokat értünk el, sőt véleményünk szerint még egy Német Nyelvművelő Bizottságnak sem lehetne ezen a téren reménye a sikerre...

Mivel felfogásunk szerint a nyelvészetnek nem az a hivatása, hogy a nyelvhasználatot mesterséges logikai sablonokkal

szabályozgassa, hanem az, hogy a nyelvhasználatban megállapítható törvényszerűségeket felismerje és azok létrejöttét megmagyarázza, ezért a következőkben az idegen nevek használatát illetőleg nem törvényeket kívánunk hozni, hanem csak azt próbáljuk pontokba foglalni, hogy jelenleg folyóiratok, könyvek, lexikonok (Révai) és ujságok (Nemzeti Ujság, Budapesti Hirlap) miként írják le az idegenek neveit.

I. Változatlan alakjukban használatosak: 1. azon nevek, melyek az eredeti nyelvben is állandóan a keresztnévvel kapcsolatosak (*Hans Sachs, Lloyd George, Thomas Mann* stb.); 2. az írói álnevek (*Jean Paul, Pierre Loti, George Sand* stb.); 3. azon nevek, melyeknél a keresztnév és a családi név között valamilyen szócska fordul elő (*Leonardo da Vinci, Gabriele d'Annunzio, Vasco di Gama, Primo de Riviera, Walther von der Vogelweide, Detlev von Liliencron*);³ 4. továbbá azon nevek, amelyeknél az idegen keresztnév és magyar megfelelője között jelentős hangulati különbséget érzünk: *Jean Jacques Rousseau, Maurice Maeterlinck, William Shakespeare* stb.; 5. végül azon nevek, amelyeknél a keresztnév magyar megfelelője hangalak tekintetében nagyon messze esik az idegen névtől: *Edmond Rostand, Jules Romains* stb.

II. Többnyire változatlan alakban szerepelnek azok a nevek, amelyeknél az idegen keresztnévnek a magyarban nincs megfelelője (ide tartoznak természetesen a becéző névalakból származott keresztnévek is), tehát pl. rendesen *Horst Wessel, Benito Mussolini* stb., de ritkábban előfordul ezen neveknek a keresztnév magyaros hátravetése is, tehát pl. *Mussolini Benito*.⁴

III. Csak a családi nevükön szokás említeni: 1. a világhírességeket (pl. *Tasso, Goethe, Verdi, Puccini, Newton, Aljechin, Chaplin*); 2. továbbá azokat a mindennapi tudományos, politikai, irodalmi és művészi életben felbukkanó férfiakat, akiknek ritkábban hallott családnévük van (*Sievers, Gundolf, Flandin, Göhring, Badoglio* stb.).

IV. Többnyire magyaros szórendi alakban írják azokat az idegen neveket, amelyekben a családnév a magyarban is meglévő, de idegenesnek érzett keresztnévvel kapcsolatos: *Hitler*

³ Ezért véleményünk szerint csak *Ludwig van Beethoven* írható és nem *Beethoven Lajos*.

⁴ Újabban külföldi mintára különösen a tudományos irodalomban nagyon divatba jött idegeneket előretett keresztnévük kezdőbetűjével emlegetni; ez praktikus névhasználatnak látszik ugyan, de bibliográfiai és könyvtári szempontból sokszor bosszúságot szerezhetünk így az olvasónak különösen a gyakoribb családnévvel kapcsolatban (pl. száz *J. Meier*-t is találhatunk könyvtárak katalógusaiban).

Adolf, Lebrun Albert, Daudet Alfonz, Musset Alfréd, Fallières Armand, Loubet Emil, Kleiber Erik, Doumergue Gaszton stb. (Nagy J. Béla nyomán). Az ilyen neveket ugyanis ezen magyaros alakjukban is idegenesnek érezzük: stílusuk, hangulatuk tehát lényegesen nem változott meg az átalakítással.

Az idegen nevek jelenlegi használatában ezek szerint igenis megállapíthatók bizonyos törvényszerűségek; de mivel használatukban a megszokásnak és az asszociós névhangulatnak igen nagy szerep jut, bizonyos ingadozások mindig lesznek és ezeket még az Akadémia Nyelvművelő Bizottsága sem fogja mindent leegyszerűsítő, de a neveknek lélektanát tekintve nem vevő formulájával megszüntetni.

Azt azonban valami erkölcsi vagy tudományos testület propagandája talán mégis elérhetné, hogy mi magyarok például finn testvéreinkhez is hasonlóan magyaros alakban használjuk keresztneveinket, ha idegen nyelven írunk; vagyis aki itthon *János*, az külföldön se akarjon *Johann, Giovanni, Jan, Jean* vagy *John* lenni. Neveink természetes szórendű alakjához azonban véleményem szerint már nem ragaszkodhatunk, ha idegen nyelven írunk, bár — amint láttuk — ez volna a természetes, mert ez sok félreértésre adna alkalmat; a külföld ugyanis nem ismeri sem a mi névhasználatunkat, sem a keresztneveinket, miként mi az ő neveiket. A keresztnév magyaros használatával még idegen családi nevű magyarok is világos kifejezést adhatnának a magyarsághoz való tartozásuknak, amint ezt az idegen nevű finnek is teszik (pl. *Yrjö Wichmann*), és ebben az esetben a németeknek sem lehetne kétségük abban a tekintetben, hogy pl. *István Winckler* nem németnek, hanem magyarnak számít. Sőt ebben az esetben arra sem volna szükség, hogy sportegyesületeink nem magyar családivnevű magyar versenyzőiket a külföldön magyaros „művésznéven” szerepeltessék, ami pedig véleményünk szerint legalább is aggályos szokás. De gyakorlati szempontból is volna ezen névhasználatnak jelentősége. Sok bosszúságtól kímélhetjük ugyanis meg magunkat adandó alkalommal a külföldön, ha iratainkban nem szerepelnek hatáságainknak névműfordítási csodabogarai; mert nem mindig olyan egyszerű külföldi hivatalos embereknek megmagyarázni, hogy pl. *Ödön* annyi mint *Edmund*. — Amikor diákkoromban először jártam Németországban, magamnak is voltak kellemétlenségeim hatáságaink névműfordítási buzgalma következtében; a nevem ugyanis különböző hivatalos iratokban a következő változatos alakokban szerepelt: *Elmar, Hjalmar, Eleutherus* és *Elemér* (de értesülésem szerint

még a *Welimir*-t is megkaphattam volna). Mennyit kellett bizonykodnom, amíg elhitték, hogy ez mind én vagyok! Azóta németül is mindig *Elemér*-nek írtam magamat és nem tapasztaltam, hogy bárhol külföldön *Elmar*-ra csúfitották volna a nevemet, amikor idézik. Magyarok azonban ezt az injuriát elkövették már velem szemben és pedig itt Szegeden.

Mivel jeleseink neveivel és a magyar irodalommal a külföld nem csekély része csak német közvetítés révén ismerkedhet meg, kétségtelenül nem németek is sokszor idézik magyarok neveit német keresztnévvel kapcsolatban. Ezen igazán nem csodálkozhatunk, mert hisz például Hegedüs Lóránt maga helyezett súlyt arra, hogy egy angol nyelven megjelent könyvének a címlapján német néven szerepeljen (*Roland von Hegedues*). Zilahy Lajosnak kétségtelenül igaza van abban, hogy ennél a *Roland von Geyger* névalak mégis csak stilusosabb lett volna.

Szeremley Béla a „keményebb gerinc“ kérdésének akarja látni az idegen nevek magyaros írását (i. h.). Ez a gondolkodás annyira idegen számomra, hogy egyszerűen nem értem. De abban igenis már én is érzek valami kis gerinceszerűséget, ha keresztnévünket az idegenben és idegen nyelven írva sem tagadjuk meg, ellenben ragaszkodunk hozzá, mint a magyarsághoz való tartozásunk jeléhez. *Moór Elemér.*

(*Deutscher Auszug*) — **Bemerkungen zur Namengebrauchfrage.** — Während der Herrschaft des Lateinischen pflegte man in lateinischen Schriften die ung. Taufnamen kirchlichen Ursprungs seit jeher zu lateinisieren, und nach diesem Beispiel pflegen die Ungarn ihre Taufnamen auch heute in fremdsprachigem Gebrauch mit den entsprechenden fremden Namensformen zu substituieren. Im Gebrauch fremder Namen im Ungarischen wird aber heute die fremde Wortfolge (Taufname + Familienname) und die fremde Form der Taufnamen meist beibehalten. Hierfür war teils das deutsche Beispiel massgebend, teils die Mehrsprachigkeit der gebildeten Ungarn: der Stimmungsunterschied der fremden Taufnamen von ihren ung. Entsprechungen wird nämlich sehr lebhaft gefühlt. Besonders bei denjenigen Namen wird die fremdartige Wortfolge und Form immer beibehalten, welche auch in der betreffenden Fremdsprache immer mit Vornamen verknüpft gebraucht werden, da in diesen Fällen der Vorname und der Zuname im Bewusstsein zu einem einheitlichen Komplex werden (z. B. *Thomas-Mann* wie *Keller-mann*). Verfasser verlangt die Beibehaltung der ung. Formen der Taufnamen im fremdsprachigen Gebrauch; die ung. Wortfolge könne (Famillienname + Taufname) jedoch nicht beibehalten werden, da das zu vielen Missverständnissen führen würde, obgleich dieser Gebrauch der natürlichere wäre, wie er auch bei den Deutsch-Ungarn üblich ist.